

Variante lastenverschuiving gunstig voor publieke sector en diensten

Bij een lastenverschuiving van arbeid naar milieu is verlaging van de werkgeverspremies gunstiger dan van de Loon- en inkomstenbelasting. De voordelen betreffen de arbeidsparticipatie van laagopgeleiden, de betaalbaarheid van de publieke sector, vermindering van de werkdruk in zorg, onderwijs en andere arbeidsintensieve dienstverlening.

Lastenverschuiving van arbeid naar milieu

Het Kabinet verschuift de belasting- en premiedruk van arbeid naar milieu. De argumenten hiervoor staan in de Miljoenennota 2019: “Belasting op arbeid maakt het immers minder aantrekkelijk om (meer) te gaan werken of om personeel aan te nemen. ... Hogere belastingen op milieu zijn zinvol omdat die huishoudens en bedrijven ertoe bewegen milieuvriendelijker te consumeren en te produceren.” Verlaging van de lastendruk op arbeid gaat nu via verlaging van de Loon- en inkomstenbelasting. Dit maakt werken aantrekkelijker, maar dit maakt het niet goedkoper om personeel in dienst te nemen. Een andere – aanvullende – manier om de hoge lastendruk op arbeid te verlagen, is het verlagen van de werkgeverspremies die bedrijven en instellingen betalen. Dit maakt het in dienst nemen en houden van personeel aantrekkelijker. De overheid kan dit budgettair neutraal doen via lastenverschuiving.

Werkgeverspremies Zorgverzekeringswet

Werkgevers betalen per jaar 38 miljard euro aan sociale premies (in 2017; CBS). Hiervan kan 14 miljard aan werkgeverspremies Zorgverzekeringswet worden verlaagd of afgeschaft. Het tekort dat hierdoor in het Zorgverzekeringsfonds ontstaat, kan worden gedekt via de algemene middelen uit een verhoging van de energie- en milieubelastingen. Ook nu al wordt een groot deel van het Zorgverzekeringsfonds gefinancierd uit de algemene middelen. De andere 24 miljard euro aan werkgeverspremies komt niet in aanmerking om uit de algemene middelen te gaan betalen. Dit zijn werknemersverzekeringen gerelateerd aan het wel of niet kunnen werken: werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en ziekte.

Lastenverschuiving voor bedrijven en instellingen

Lastenverschuiving aan de productiezijde van de economie – dus voor bedrijven en instellingen – is effectiever dan aan de consumptiezijde. Consumenten kunnen bij gelijkblijvende koopkracht hun uitgavenpatroon alleen wat verschuiven naar arbeidsintensievere en schonere producten en diensten. Als de lastenverschuiving daarentegen aangrijpt op de kosten van arbeid en energie die de bedrijven betalen, dan zullen ze hun productieproces aanpassen aan de gewijzigde kostenstructuur. Maatregelen die het gebruik van energie en grondstoffen verminderen zijn dan eerder rendabel. En arbeidsintensieve werkzaamheden zijn eerder lonend. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft laten zien dat een energieheffing voor bedrijven leidt tot een reductie van de CO₂-uitstoot en tegelijkertijd sterk bijdraagt aan de overgang naar een circulaire economie.¹ De Nederlandse Bank heeft beargumenteerd dat een nationale heffing op energie/CO₂ haalbaar is, zonder onevenredige nadelen voor de concurrentiepositie, omdat energie in Nederland relatief goedkoop is.²

Ook op de arbeidsmarkt zijn de gunstige effecten van lagere werkgeverspremies groter dan van verlaging van de Loon- en inkomstenbelasting. Werkgevers hopen minder hoge productiviteitseisen te stellen en kunnen minder productieve mensen toch rendabel in dienst houden. Volgens CBS-cijfers willen ongeveer een miljoen Nederlanders een baan of langer gaan werken. Vooral laagopgeleiden en mensen met een migratieachtergrond krijgen betere mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Ook de

¹ Fiscale vergroening: belastingverschuiving van arbeid naar grondstoffen, materiaal en afval (PBL 2017).

² De prijs van transitie – een analyse van de economische gevolgen van CO₂-belasting (DNB 2018).

werkdruk kan verminderen door lagere werkgeverspremies. De maatschappelijke kosten van werkstress zijn geschat op 4,6 miljard euro per jaar.³

Voordeel voor publieke sector en diensten

Van de 14 miljard werkgeverspremies Zorgverzekeringswet betalen de publieke en commerciële diensten ruim 10 miljard euro per jaar. Voor de publieke diensten – zorg, onderwijs, justitie, politie, openbaar bestuur – gaat het om ruim 4,2 miljard, overeenkomend met 3% van de totale kosten. Voor de commerciële diensten gaat het om 6,3 miljard of 2% van hun totale kosten.

Het tarief voor de werkgeverspremies Zorgverzekeringswet bedraagt 6,95% in 2019⁴. Afschaffing hiervan verlaagt de totale loonkosten voor de werkgever met ongeveer 5%. Vooral voor arbeidsintensieve bedrijven en instellingen resulteert dit in een flinke daling van de totale kosten. In het onderwijs bijvoorbeeld maken de loonkosten 76% uit van het totaal, zodat de totale kosten dalen met 4%, overeenkomend met 1,2 miljard euro per jaar. Ook arbeidsintensieve commerciële diensten profiteren, zoals schoonmaakbedrijven, postbezorging en reparatiebedrijven.

Publieke en commerciële dienstverleners krijgen tegelijkertijd te maken met hogere energietarieven door de lastenverschuiving. Hierdoor verbetert het rendement van – verplichte en vrijwillige – energiebesparende maatregelen. Per saldo zullen de totale kosten toch met 3 tot 4% afnemen voor arbeidsintensieve dienstverleners met meer dan 60% loonkosten.

Scheve belasting- en premiedruk

Van de 305 miljard aan overheidsinkomsten in 2019, drukt 57% op arbeid en maakt 7% milieuvervuiling duurder.⁵ Deze manier van belastingheffing heeft grote invloed op de economische beslissingen van bedrijven en burgers. Personeel is duur en milieuvervuiling te goedkoop. Na afschaffing van de werkgeverspremies Zorgverzekeringswet, in combinatie met hogere milieu- en energieheffingen voor bedrijven en instellingen, verandert de lastendruk naar 52% op arbeid en 12% op milieu. Dit is een stap naar een belastingstelsel dat beter past bij de huidige maatschappelijke vraagstukken.

De beschreven lastenverschuiving heeft grote voordelen. Tegelijkertijd is het een majeure fiscale en politieke operatie. Nu staat deze variant nog niet op de agenda bij het beleid rond arbeidsparticipatie, financiering van de publieke sector, circulaire economie en klimaatverandering. Voor de langere termijn is deze variant met verlaging van de werkgeverspremies Zorgverzekeringswet een kansrijke beleids optie. Deze verdient een plaats in de beleidsontwikkeling voor de volgende Kabinetsperiode.

MVO Nederland

Bij MVO Nederland zijn meer dan 2000 bedrijven aangesloten, die staan voor de overgang naar een klimaatneutrale, circulaire en inclusieve economie. Aanpassing van het belastingstelsel is nodig om deze ambitie te realiseren. MVO Nederland heeft het initiatief genomen om deze variant van lastenverschuiving uit te werken en te bespreken met bestuurders van arbeidsintensieve dienstverleners, waaronder ziekenhuizen, scholen, schoonmaak- en recreatiebedrijven.

Maart 2019

Arie Bleijenberg

Projectleider belastingverschuiving

³ *Maatschappelijke kosten van werk-gerelateerde gezondheidsproblemen (TNO 2015).*

⁴ Tot een inkomen van 55.927 euro. Daarboven stijgt de bijdrage niet verder.

⁵ Hierbij zijn accijnzen en Bpm ook tot de milieubelastingen gerekend. Als de btw-opbrengst naar rato wordt verdeeld over de drie productiefactoren arbeid, kapitaal en milieu, dan is de verhouding nog schever: 68% van de belastingen en premies drukken op arbeid en 8% op milieu.